

RIHLE

KİTAP

-34-

•

ISBN

978-605-5634-37-7

•

Çeviri ve Notlar

K. Öztürk

•

Editör

Halid Yaşar

•

Kapak Tasarım

Neslinur Kayabaşı

Kapak:

“Kompozisyondaki mum anne ve babanın yüreğinde yanmaya devam eden 40. mum olarak evladı kaybetme durumunun bir metaforu. Işığın yayılımından yola çıkılarak mumun etrafına çizilen halkalar bir döngüsel zaman metaforu olarak evlât acısını sürekliliğini temsil ediyor. Klasik şiirimizde kaybedilen evlât için kullanılan kuş metaforu burada döngüsel zaman halkalarına bağlanarak onun sürekliliği etrafında dönmeye devam ediyor.”

•

Sayfa Tasarım

Tuhfe Grafik

•

Baskı

StepAjans Matbaa Ltd. Şti.

Göztepe Mh. Bosna Cad. No: 11 Bağcılar/İstanbul

Tel: (0212) 446 88 46

Sertifika No: 45522

•

1. Baskı, Rihle Kitap, Mayıs 2020, İstanbul

•

Mimar Sinan Mahallesi, Hayrettin Çavuş Sokağı, No: 12/21,

34672 Üsküdar/İstanbul

Tel: 0212 531 50 30 - 0530 782 71 99

www.rihlekitap.com

RIHLE
KİTAP

BERDÜ'L-EKBÂD
'İNDE FAKDÎ'L-EVLÂD
EVLÂT ACISIYLA YANAN YÜREKLERE
TESELLİ

İBN NÂSİRÜDDİN ED-DİMEŞKÎ

TESLİYETÜ NÜFÛSÎ'N-NİSÂ VE'R-RİCÂL
'İNDE FAKDÎ'L-ETFÂL
EVLÂDINI KAYBEDEN ANNE BABALARIN
CANLARINA TESELLİ

İBN RECEB EL-HANBELÎ

Çeviri ve Notlar:
K. Öztürk

İÇİNDEKİLER

BERDÜ'L-EKBÂD 'İNDE FAKDİ'L-EVLÂD

EVLÂT ACISIYLA YANAN YÜREKLERE TESELLİ

Önsöz	7
İbn Nâsırüddîn Ed-Dimeşkî'nin Terceme-i Hâli	9
Sabretmenin Fazileti Hakkında Âyet-i Kerîmeler	14
Sabrın Faziletini Anlatan Hadis-i Şerîfler	16
Sabır	22
Evlât Acısına Sabretmek	28
Musibet Ânında Müslümanın Yapması Gereken Nedir?	47
Yakınını Kaybeden Kişinin Sabredip Kendisini Teselli Etmesi	52
Belâ Ânında Sabır, Âfiyet Zamanı Şükür	66
Belâya Sabretmemek Kayıptır	74
Belâ ile İmtihan Edilmenin Faydaları	76
Feryad Etmek Günahdır	81
Ölünün Ardından Ağlamak	84
Geçmiş Büyüklerin Ölülerinin Arkasından Söylediği Şiirler	89

TESLİYETÜ NÜFÛSİ'N-NİSÂ VE'R-RİCÂL 'İNDE FAKDİ'L-ETFÂL

EVLÂDINI KAYBEDEN ANNE BABALARIN CANLARINA TESELLİ

İbn Receb El-Hanbelî'nin Terceme-i Hâli	95
Evlâdını Kaybeden Anne Babaların Canlarına Teselli	97
Bibliyografya	115
Karma İndeks	119

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
<i>DİA</i>	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
s.	: Sayfa
(s.a.v)	: Sallallahu Aleyhi ve Sellem
(r.a)	: Radıyallahu Anh
(r.anhumâ)	: Radıyallahu Anhumâ
(r.anhâ)	: Radıyallahu Anhâ
(r.anhum)	: Radıyallahu Anhum
(a.s)	: Aleyhisselam
(rh.a)	: Rahmetullahi Aleyh

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ÖNSÖZ

Dünyaya gelen insanoğlunun, kendisiyle beslenip büyüdüğü ana sütü misali, beşeriyetin her şart ve ahvâldeki maddî-mânevî tüm ihtiyaçlarını apaçık ve dosdoğru İslâm dini ile gideren Allah Teâlâ'ya, lâyük olduğu vecihle sonsuz hamd ederim. Nimet ve musibet başta olmak üzere, hayatın tüm evrelerinde ümmetinin önderi ve rehberi, Efendim Hz. Muhammed (s.a.v)'e, Yüce Allah'ın salât ve selam etmesini niyaz ederim.

Dilimize tercüme etmekle kendilerine hizmet etmiş olduğumuz iki eser; İbn Nâsirüddin ed-Dimeşki'nin *Berdü'l-Ekbâd 'Inde Fakdi'l-Evlâd* risâlesi ile, İbn Receb el-Hanbelî'nin *Tesliyetü Nüfüsî'n-Nisâ ve'r-Ricâl 'Inde Fakdi'l-Etfâl* adlı risâlesi, evlâdı vefat eden anne babalara teselli vermek, bu acıya sabrettikleri takdirde âhirette nâil olacakları büyük mükâfâtlar ile müjdelemek üzere kaleme alınmışlardır.

Fahr-i Âlem (s.a.v) Efendimiz, sırayla oğlu Kâsım'ı ve Abdullah'ı, kızı Rukayye'yi, Zeyneb'i, Ümmü Külsüm'ü ve oğlu İbrâhim'i, dünya gözüyle bakıldığında kaybetmiş, fakat şuurlu Müslümanın uhrevî gözle bakışında ise kendisinden önce cennete göndererek kazanmıştır. Yedi çocuğundan altısını kaybetmiş merhametli bir baba olan Nebiyy-i Zîşân (s.a.v), bu yürek yakan acıların her birine, Rabbine en yakın kul olarak, kendine yaraşır şekilde sabır ve teslimiyet göstermiş, musibeti ne kadar büyük olsa da O'nun kul ve rasûlü oluşuna halel getirmemiştir.

Allah Teâlâ'nın, evlâdın vefat etmesine sabretme karşılığında vaad buyurduğu mükâfâtlar ve yüce kitabımız Kur'an'da verdiği

sabır ve teslimiyet terbiyesi olmasa, gerçekten evlât acısı yüreklerin kolay tahammül edebileceği bir musibet değildir. O Allah (c.c) bize hem “sevdiğimiz canları almakla” imtihan edeceğini önceden bildirmiş (2/el-Bakarâ, 155.), hem musibetler karşısında “sabır, üzerimize yağdırırcasına” bol bol ihsan etmesini istemeyi öğretmiş (2/el-Bakara, 250), hem de verilebilecek en büyük mükâfât olarak “saberdenlerle beraber” olacağını vadetmiştir (2/el-Bakara, 153).

Elinizdeki iki risalede, İslâm'ın, evlâdının vefat etmesiyle ciğeri yanan anne babalara sunduğu merhemleri müşahede edeceksiniz. Her iki eserde de müelliflerimiz ilgili konuda âyet-i celilere ve hadis-i şeriflere öncelik vermişler, tesellinin en güzelini Allah ve Rasûlü'nün yapabileceğini bizlere göstermişlerdir. Bilhassa ilk risâlemiz *Evlât Acısıyla Yanan Yüreklerle Teselli*'de, ilâhî menbâ âyet ve hadislere ilâveten, geçmiş büyüklerin Müslümana yaraşır sabır ve teslimiyet gösterme ve musibete uğrayan din kardeşine taziye vermede birbirinden kâmil örneklerine, musibetin Müslümana kazandırdıklarına da yer verilmiş, risâle muhtevasının ve müellifinin bereketiyle “metanet ve teslimiyet rehberi” vazifesini üstlenmiştir.

Evlâdını yitirenlere vadedilmiş tüm bu müjdelere rağmen, bizler, Allah'tan bize dünyada da âhirette de iyilik ve âfiyet vermesini, değişmez hükmünce musibetli kıldığı dünya yurdunda, musibetlerimizi küçük etmesini, nimetlere karşı şükür, belâlara karşı ise güzel sabır vazifemizi ifâya muvaffak kılmasını niyaz ederiz.

K. Öztürk
İstanbul, 2020

İBN NÂSİRÜDDÎN ED-DİMEŞKÎ'NİN TERCEME-İ HÂLİ

“İbn Nâsiruddîn” nisbesiyle meşhur, allâme, hâfız, muhaddis, Muhammed b. Ebî Bekr b. Abdullah b. Muhammed b. Ahmed ed-Dimeşkî eş-Şâfiî (rh.a), hicrî 777 senesi, 10 Muharrem tarihinde Dimeşk'te dünyaya geldi. Aslen Hamalıdır. Şâfiî fakîhi ve Şam'ın tartışmasız hadis hâfızıdır.

Küçük yaşta Kur'ân-ı Kerîm'i ve bazı ilimlere dair kitapları ezberledi. Dimeşk ulemâsi ile oraya gelen diğer âlimlerden istifâde etti. Eşrefiyye Daru'l-Hadis'inde ve diğer medreselerde eğitim aldı. İlim tahsili uğruna, Halep, Ba'lebek, Mekke, Medine ve Mısır'a gitti.

Zeynüddin el-İrâkî ve el-Bulkînî gibi büyük âlimlerden icazetlidir. Ebû Hüreyre b. ez-Zehebî ve Muhammed b. İbrâhim el-Münâvî de onun hocalarındandır.

İbn Hacer el-Askalânî kendisine, kendisi de İbn Hacer'e çeşitli eserleri okudu.

Hadis ilimlerine dâir nazım ve nesir hâlinde eserler kaleme almıştır. İmam es-Sehâvî'nin belirttiğine göre ed-Dimeşkî, müteahhir hâfızların kitaplarına, istidrak ve notlandırmada bulunmuş, tüm bunları teennî ve hoş bir üslub ile, siyâsetini ve sağlam aklı melekesini kullanarak gerçekleştirmiştir.

es-Sehâvî, *Sahih-i Müslim*'i ve daha başka eserleri, İbn Nâsirüddîn'den okumuştur.

Müellifin, tasavvufa meyli olduğu ve Sünnet'e uygun bir zühd hayatı yaşadığı belirtilmektedir.

İbn Nâsirüddîn, Nâsiriyye Camii'nin yapıldığı tarihten vefatına kadar burada imam-hatiplik, hicrî 837 senesinden itibaren de Eşrefiyye Medresesi'nde hocalık yapmaya başladı.

Hicrî 842, milâdî 1438 senesinde, 27 Rebiülâhîr Cuma günü, 65 yaşında iken arazi taksimi için gittiği Dimeşk köylerinden birinde köylüler tarafından zehirlenerek şehit edilmiş, böylece rahmet-i Rahmân'a kavuşmuştur.

es-Sehâvî'nin bildirdiğine göre İbn Nâsirüddîn'in cenaze namazı kalabalık bir cemaat ile edâ edildikten sonra Bâbü'l-Ferâdis Kabristanı'na defnedilmiştir.

el-Makrizî, "Onun ardından Şam'da yerini dolduran olmadı." der.

Eserleri:

Müellifin altmış kadar eseri tesbit edilmiştir. Bir kısmını zikredelim:

1. *İthâfû's-Sâlik bi-Ruvâti'l-Muvatta' an Mâlik*
2. *İthâfû's-Sâmi' bi' fittâhi'l-Câmi' fi Fazli'l-Hadis ve Ehlih*
3. *et-Tercih li-Hadisi Salâti't-Tesbih*
4. *er-Red 'alâ men Enkere ref'a'l-Yedeyn fi'd-Du'â'*
5. *Rey'u'l-fer' fi Şerhi Hadisi Ümmi Zer*
6. *İfittâhu'l-Kârî fi Şerhi'l-Câmi'i's-Sahih li'l-Buhârî*
7. *'Ukûdü'd-Dürer fi 'Ulûmi'l-Eser*
8. *el-Î'lâm bimâ Vaka'a fi Müştebihî'z-Zehebî Mine'l-Evhâm*
9. *Tuhfetü'l-İhbârî bi-Tercemeti'l-Buhârî*
10. *Silsiletü'l-Hulefâi'l-Abbâsiyyîn*
11. *Câmi'u'l-Âsâr fi Mevlidi'l-Muhtâr*
12. *Berdü'l-Ekbâd 'Inde Fakdi'l-Evlâd* (Elinizdeki eser)

Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla

Bütün hamdler, takdir ve hükmünde Âdil, olmasını murad edip onayladığı işlerde Kâdir (gücü yeten) ve Kâhir (yegâne tasarruf sahibi) olan Allah'a mahsustur. Kim Allah (c.c)'in kader ve kazâsına râzı olursa Allah o kişiye nimet bahşeder ve (nimetleriyle) onu razı eder. Kim de Allah'ın takdiri karşısında öfkelenen olursa, asıl kendisi öfkeye maruz kalır, Allah bu kişiyi (rahmetinden) uzaklaştırır. O halde kazâ-i ilâhî karşısında öfkelenen, O'nun hükümlerinden usanan kişilerin vay hâline! Ve de Allah'ın işlerine kendini bırakan, O'nun kaderine teslim olan, her hâlükârda Allah'tan razı olan, başlarına ne gelirse gelsin: "İnnâ lillah ve innâ ileyhi râciûn" (Biz yalnızca Allah'a âidiz ve ancak O'na döneceğiz." diyen kişilere de mübârek olsun! "İşte, Rablerinin lütufları ve rahmeti bunlar içindir ve işte doğru yola ulaşmış olanlar da bunlardır."¹

Bizler, kazâ-i ilâhînin acısından ve tatlısından dolayı Allah'a hamd eder, icrâ ettiği işlerinde Allah'a şükrederiz. Biliriz ve bildiririz ki, Allah'tan başka ilah yoktur, birdir, ortağı yoktur. Bu şehâdet, başına gelen musibetlere sabreden, Allah'ın sabır karşılığında vaad buyurduğu bol sevaba ve kazâ-i ilâhîye hiddetlenme karşısında tehdit buyurduğu can yakıcı azâbına yakîn ile inanan kulların şehâdetidir. Yine bilir ve bildiririz ki Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v), Allah'ın kulu ve güvenilir Rasûlüdür. Allah (c.c) O'nun vefâtını her mahzûn mü'mine bir teselli kılmış ve Kitâb-ı Mekkûn'da (Korunmuş, pek değerli Kur'ân'ında) ve güvenilir hitâbında şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz sen öleceksin ve muhakkak onlar da ölecekler."² Allah (c.c) Peygamberimiz (s.a.v)'e, O'nun yüce şeref, (nusret-i ilâhî

¹ 2/el-Bakarâ, 157.

² 39/ez-Zümer, 30.

ile) desteklenmiş iftiharın sâhibi âilesine ve yüksek makamlara sahip, dosdoğru görüşlü ashâbına salât ve arkası kesilmeyen, bitmeyen, çokça selâm eylesin.

Bundan sonra derim ki, bu risâle, akıl sâhiplerine bir hatırlatma, musibete dûçar olmuş her mü'mine gönüllerine ferahlık verecek, sabretmesini sağlayacak bir teselli olmak üzere, dertli Müslümanlara nasihat etmeyi kolaylaştırmak, musibetlerini hafifletmek, sabredeceği takdirde alacakları sevap ve mükâfatı düşünmelerini sağlamak gayeleriyle yazılmıştır.

Ben bu kitabı, Şevval ayının başlarında, yaşanan bir durumun gerektirmesi üzerine aceleyle yazdım. Haber aldım ki, ihsan ehli efendilerden, kıymetli ve saygıdeğer kardeşlerimizden birinin oğlu vefat etmiş. Allah, uğradığı musibetten ötürü kendisine büyük ecir bahşeylesin, onu (sabredenlere vereceği) bol sevabından mahrum etmesin! O kuluna, Kendisi'ne teslim olmayı, kazâ-i ilâhînin tatlısına da acısına da rıza göstermeyi ilham edip, musibetinin yerini hayırlı halef ile doldursun! Geçmiş büyüklerimize ihsan ve keremiyle lüt-fettiği gibi o kardeşimize de lütfeylesin!

Ben diyorum ki:

سبحان من يتلى أناساً	أحَبَّهُم والبلاء عطاءً
فاصبرْ لبلوى وكن راضياً	فإن هذا هو الدواء
سلمٌ إلى الله ما قضاه	ويفعل الله ما يشاء

İnsanları en sevdikleriyle imtihan eden

O Zât'ı tesbih ederim

Belâ (Allah'ın) bahşışidir

O halde belana sabret de razı ol

Çünkü ilacın yalnızca budur

Hükmettiği işi Allah'a bırak

Ne de olsa Allah dilediğini yapacak.

Taziye vermek, Sünnet-i Seniyye'dir, sevilmiş, hoş görülmüş bir haslettir. Ben, musibete uğramış bir kulu taziye (teselli) etmek

için, Kur'ân-ı Kerîm'deki birtakım âyetlerden, bunları takip eden haber (hadis) ve eserlerden (büyüklerin sözlerinden), bunlarla yoğrulmuş bazı hikâye ve şiirlerden daha etkili bir araç bulamadım. Bundan dolayı (yukarıda) işâret etmiş olduğum şahsa ve musibete dûçar olan herkese ferahlık getirsin ve zorluklardan çıkış vesilesi olsun için, bir de musibete uğrayan Müslümana sevabında ve takvasında ortak olayım diye, bu hususta vâkif olduğum bilgilerimi, isnad ve tahriçleriyle birlikte özetledim. Nitekim Abdullah b. Mes'ûd (r.a)'dan rivâyetle, Peygamberimiz (s.a.v)'in şöyle buyurduğu bizlere bildirilmiştir:

مَنْ عَزَى مُصَابًا فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ

“Kim musibete uğrayan birini teselli ederse, o kişinin sevabının aynısı kendisine de verilir.” Bu hadisi et-Tirmizî, İbn Mâce ve diğer muhaddisler eserlerine almışlardır.³

Amr b. Hazm (r.a)'dan rivâyete göre Peygamberimiz (s.a.v) şöyle buyurdular:

مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يَعِزِّي أَخَاهُ بِمُصِيبَةٍ إِلَّا كَسَاهُ اللَّهُ مِنْ حُلْلِ الْكِرَامَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

“Allah (c.c), uğradığı musibetten dolayı kardeşini teselli eden her bir mü'mine kıyamet gününde kerâmet hullelerinden (elbiselelerinden) giydirecektir.” Bu hadisi yalnızca İbn Mâce zikreder.⁴

Aynı doğrultuda Ebû Hureyre'den, Câbir'den ve başka sahâbîlerden de (Allah hepsinden razı olsun) gelen rivâyetler mevcuttur.

³ et-Tirmizî, 1073; İbn Mâce, 1602. Rivâyetin senedi zayıftır.

⁴ İbn Mâce, 1601. Senedi zayıftır.

SABRETMENİN FAZİLETİ HAKKINDA ÂYET-İ KERÎMELER

Kitabın yazılış gâyesine başlarken, başarıya muvaffak kılmasını ve doğruları yazdırmasını, hidâyet ve istikâmet nasib etmesini Allah'tan niyaz ederim. İtaate güç bulmak, isyandan geri durabilmek ancak Allah'ın yardımıyla olur.

Allah Teâlâ buyurur ki:

﴿وَلَنْبَلُوْكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ
وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُّصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ
رَاجِعُونَ ﴿أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ﴾﴾

“Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla; mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltmekle sınayacağız. Sabredenleri müjdele! Onlar, başlarına bir musibet geldiğinde, “Doğrusu biz Allah’a aidiz ve kuşkusuz O’na döneceğiz” derler. İşte Rablerinin lütufları ve rahmeti bunlar içindir ve işte doğru yola ulaşmış olanlar da bunlardır.”⁵

﴿وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ﴾

“Sabır ve namazla Allah’tan yardım isteyin. Şüphesiz bunlar, Allah’a huşû ile boyun eğenlerden başkasına ağır gelir.”⁶

﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ﴾

“Allah sabredenleri sever.”⁷

⁵ 2/el-Bakarâ, 155-157.

⁶ 2/el-Bakarâ, 45.

⁷ 3/Âl-i İmrân, 146.

﴿إِنَّمَا يُوفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾

“Sabredenlere mükâfatları hesapsız verilecektir.”⁸

(Bu âyetin tefsirinde) denildi ki: “Sabredenlere, zan ve idrak edilemeyecek kadar çok bahşış verilecektir.”

Sabırın kıymetini anlatan daha pek çok âyet-i kerîme mevcuttur.

---

⁸ 39/ez-Zümer, 10.

SABRİN FAZİLETİNİ ANLATAN HADİS-İ ŞERİFLER

Sabrın fazilet ve sevabını anlatan ve musibet karşısında acı çekenlere sabretmeyi emreden hadis-i şerifler de çok fazladır. Bunlardan bazılarını zikredelim.

Ebü Mâlik el-Eş‘arî (r.a) anlatıyor, Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

«الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ
تَمْلَأَانِ - أَوْ تَمْلَأُ - مَا بَيْنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ
بُرْهَانٌ وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ، كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو فَبَايِعَ
نَفْسَهُ فَمُعْتِقُهَا أَوْ مُوْبِقُهَا»

“Temizlik imanın yarısıdır. ‘Elhamdülillah’ mizanı doldurur. ‘Sübhanellehu’ ve ‘Elhamdülillah’ (kelimeleri) –ya da bunlardan biri- gök ile yer arasını doldurur. Namaz nurdur. Sadaka delildir. Sabır ışıktır. Kur’ân ise senin lehine yahut aleyhine bir delildir. Bütün insanlar nefsinin satıcısı olarak sabaha çıkarlar. Ya nefislerini âzad ederler, ya da nefislerini helak ederler.”⁹

⁹ Müslim, 223. Hadisi en-Nevevî ve es-Suyûtî gibi şârihlerimizin açıklamalarından istifade ederek izahıyla birlikte yazacak olursak: “Temizlik imanın yarısıdır.” Yani abdest almak, iman etme sevabının yarısı kadar sevap kazandırır. Yahut iman etmek kendisinden önceki günahları temizlediği gibi, abdest almak da günahları temizler. Ancak imansız abdest geçerli olmayacağından, bu hususta imanın yarısı olarak belirtilmiştir. ‘Elhamdülillah’ (kelimesi)nin sevabı mizanı doldurur. ‘Sübhanellehu’ ve ‘Elhamdülillah’ kelimeleri –ya da bunlardan biri- gök ile yer arasını doldurur. Namaz kişiyi kötülüklerden düşmekten alıkoyacak, gönlüne sürur verecek

Bu hadisi Müslim, *Sahih*'inde, İmam Ahmed *el-Müsned*'inde, İbn Mâce *es-Sünen*'inde, en-Nesâî de daha kısa bir metinle *Amelü'l Yevm ve'l-Leyle* adlı eserinde zikreder. Bu, çok büyük fâideyi hâiz, yüce hükümleri ihtivâ eden bir hadis-i şeriftir. Bu hadis, İslâm'ın aslı prensiplerinden bir asıldır. Bu hadiste, sabreden kişinin, elde edeceği mükâfat ve sevap ile birlikte; dâima hidâyet nuruyla aydınlanacağına, (bu sâyede) doğru yoldan gitmeye devam edeceğine işâret edilmiştir.

Yine Müslim, Suheyb (r.a.)'dan rivâyet eder ki, Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

«عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ، إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَاكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ، إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَاءٌ شَكَرَ، فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَاءٌ، صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ»

“Mü'minin işine şaşılır. Çünkü onun her işi hayırlıdır (lehinedir). Bu durum da, mü'minden başkası için söz konusu değildir. (Şöyle ki) mü'min bolluğa düşse şükreder, bu durum onun için hayırlı olur; darlığa düşse sabreder, bu da onun için hayırlı olur.”¹⁰

Sa'd (r.a.)'dan rivâyete göre Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

«أَلَا أَعْجَبُكُمْ أَنْ الْمُؤْمِنَ إِذَا أَصَابَ خَيْرًا حَمِدَ اللَّهَ وَشَكَرَ وَإِذَا أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ حَمِدَ اللَّهَ وَصَبَرَ فَالْمُؤْمِنُ يُوجِرُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى اللَّقْمَةَ يَرْفَعُهَا إِلَى فِيهِ»

“Sizi şaşırtacak bir şey söyleyeyim mi? Mü'minin başına iyilik gelse Allah'a hamd ve şükreder; başına bir musibet gelse Al-

---

nurdur. Sadaka kıyamet günü malını nereye harcadığı sorulduğunda kişinin kendisini kurtarması için kuvvetli delildir. Sabır ışıktır. Sabreden kişi dâima aydınlıktadır, doğru yoldadır. Kur'ân ise onu okur ve amel edersen senin lehine yahut okumaz ve amel etmezsen senin aleyhine bir delildir. Bütün insanlar nefsinin satıcısı olarak sabaha çıkarlar. Ya Allah'a itaat ederek nefislerini O'na satar ve cehennemden âzad ederler, ya da Allah'a isyan ederek nefislerini şeytana satar ve helak ederler.

¹⁰ Müslim, 2999.

lah'a hamd ve sabreder. Böylece mü'min, (yaşadığı) her şeyden dolayı mükâfatlandırılır, ağzına kaldırıp koyduğu lokmadan dolayı bile!"¹¹

Ben diyorum ki:

يجري القضاء وفيه الخير نافلة ... لمؤمن واثق بالله لا لاهي

إن جاءه فرج أو نابه ترح ... في الحالتين يقول الحمد لله

Kazâ-i ilâhî yaşanır elbet ancak

Nâfiledir mü'mine, Allah'ına güveniyorsa

Boş adam olmaz mü'min, der "Elhamdülillah"

Ferahlayacak da olsa, keder de yoklasa...

Mübârek b. Fedâle el-Adevî el-Basrî der ki: Hasen (rh.a)'ı şöyle derken duydum: Eyyûb (a.s), başına her bir musibet geldiğinde şunu söylerdi: "Allah'ım! Sen aldın, Sen verdin! Bana ne kadar ömür verirsen, Sen'in verdiğin güzel imtihana sabrederim."

Sabîhayn'de Ebû Saîd el-Hudrî (r.a)'dan rivâyet edilir ki Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

«وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللَّهُ، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ شَيْئًا هُوَ خَيْرٌ وَأَوْسَعُ مِنَ الصَّبْرِ»

"Kim sabretmeye çalışırsa, Allah onu sabra muvaffak kılar. Hiç kimseye sabırdan daha hayırlı ve geniş bir şey verilmemiştir."¹² Hadisi Ebû Dâvûd, et-Tirmizî ve en-Nesâî de eserlerine almışlardır.

el-Hâkim Ebû Ubeydullah, *Müstedrek*'inde Ebû Hureyre (r.a)'dan şu hadisi merfû¹³ olarak rivâyet etmiş ve sahih olduğunu belirtmiştir:

«ما رزق الله عبدا خيرا له ولا أوسع من الصبر»

"Allah hiçbir kula sabırdan daha geniş ve kendisi için daha hayırlı bir rızık ihsan etmemiştir."

¹¹ en-Nesâî, *Amelü'l Yevm ve'l-Leyle*, Hadis no: 1067.

¹² el-Buhârî, 1469; Müslim, 2424.

¹³ Merfû: Peygamberimiz (s.a.v)'e açıkça veya hükmen nisbet edilen hadis.